

Tips van en voor verzorgenden

Hulp bij omgaan met afweergedrag

Dementerenden die niet willen eten of drinken kunnen je veel kopzorgen geven. Moet je het eten prakken, de cliënt stimuleren, de tafel leuk dekken of juist heel iets anders doen? Lita de Wit, een ervaren verzorgende van Stichting tanteLouise-Vivensis, volgde de training *Omgaan met afweergedrag bij eten en drinken van bewoners met dementie*. Ze maakte kennis met de richtlijn en met een methode hoe je deze in kunt voeren in de praktijk. Lita geeft haar tips.

Tekst Irene Muller-Schoof

Lita de Wit (met papier in hand) en de andere teamleden.

De richtlijn *Omgaan met afweergedrag bij eten en drinken van bewoners met dementie* helpt je om in vijf stappen op een gestructureerde manier de oorzaak te achterhalen van het afweergedrag van je cliënt. Lita heeft met haar collega's in korte tijd al drie bewoners kunnen helpen. Door het stappenplan te doorlopen kwamen ze op unieke oplossingen op maat. De ene bewoner zat aan de verkeerde tafel, een andere bewoner had behoefte aan kleinere porties en de derde wilde graag zien wat ze at, niet eten dat door elkaar is geprakt. Het lijken simpele ingrepen, maar de bewoners hadden zonder de richtlijn nog een tijd langer hun voeding geweerd. Lita leerde tijdens de LEVV-training ook hoe je een verandering in de dagelijkse praktijk door kunt voeren en met welke factoren je dan rekening moet houden. Dit inspireerde haar om een hulplijst te ontwikkelen die in de overdracht duidelijk maakt hoe ver collega's al gevorderd zijn in het stappenplan. Zo wordt het voor alle collega's nog eenvoudiger om de richtlijn toe te passen. Lita stelt de hulplijst voor iedereen beschikbaar op de website van V&VN.

1. Handige sites:

- Hulplijst van Lita de Wit, de richtlijn en meer info op site V&VN: www.venvn.nl/Actueel.aspx.
- Trainingsmodule van de richtlijn: www.transitiesinzorg.nl/publicaties/ouderen/.

2. *LEVV is sinds januari 2011 gefuseerd met Sting en V&VN. De nieuwe organisatie zet de activiteiten voort onder de naam V&VN.

De richtlijn

- In mijn team zocht ik **enthousiaste collega's** met wie ik de richtlijn ging invoeren. Met collega Hannie Vroomen heb ik alles uitgetest en de anderen van de afdeling volgden ons gemotiveerd.
- Voordat wij met de richtlijn werkten bedachten we oplossingen zonder te weten waarom. Met de richtlijn pakken we afweerproblemen bij onze cliënten **structureel** aan. We betrekken **collega's en familie** erbij om zo veel mogelijk gegevens over de fysieke, de psychische en sociale gesteldheid van onze cliënten te achterhalen.
- Door de richtlijn leren we weer **opnieuw te kijken** naar onze cliënten en gaan we gestructureerd **op zoek naar de oorzaak** van het afweergedrag.
- Met behulp van de observatielijst uit de richtlijn onderzoeken we of een bewoner het **niet snapt** dat hij moet eten, **niet kan** eten of **niet wil** eten.
- Per cliënt met een afweerprobleem pakken we een **hulplijst**, als start van het onderzoek. De conclusie komt na afloop in het **zorgleefplan**. In de toekomst wil ik mijn hulplijst **digitaal** aan het zorgleefplan toevoegen.

Claudia Schröder-Baars, adviseur en trainer implementatie bij het LEVV*, heeft afgelopen jaar veel ervaring opgedaan met het invoeren van de richtlijn en deelt hier haar tips om de richtlijn in te voeren.

Samenwerken en goed luisteren

- Vraag je als eerste af **wat je wilt bereiken** met de richtlijn en wie je allemaal enthousiast moet maken. Mogen er tijd en mensen voor worden vrijgemaakt?
- Check bij je leidinggevende en in het multidisciplinair overleg of de richtlijn bekend is en of **men er erachter staat** om de richtlijn te gaan gebruiken.
- Leg de richtlijn naast eventuele **eigen protocollen** over dit onderwerp om te kijken of die op elkaar aansluiten. Stel het protocol zo nodig bij.
- Zoek een paar **enthousiaste voortrekkers** om de richtlijn te gaan gebruiken.
- **Maak het leuk** om met de richtlijn te gaan werken. Bij de aftrap kun je je collega's een grappig stukje Jiskefet laten zien van de dvd St. Hubertusberg, waarbij een stagiaire leert hoe ze een dementerende vrouw moet helpen met eten.
- **Beloon** je collega's **voor hun inspanning**. Deel bijvoorbeeld de richtlijn uit en doe een week later een kennisquiz. Beloon iedereen die heeft meegedaan met iets kleins.
- **Complimenteer** elkaar regelmatig tijdens de voortgang, blijf stimuleren.
- **Luister goed** naar collega's die **weerstand hebben** tegen de richtlijn. Verdedig je niet, maar vraag hoe zij het zouden doen en of ze mee willen denken.
- **Besprek** met **familieleden** hoe ze betrokken willen worden bij het werken met de richtlijn. Verzamel hun ideeën en bespreek die in je team.

Communicatietips

- Ook al zijn de cliënten dementerend, **we vragen** hen zo veel mogelijk, zodat zij kunnen aangeven wat ze willen hebben. Soms kunnen ze hun voorkeur aangeven; liever aardappelen dan puree bijvoorbeeld. Vraag ook altijd waarom ze niet willen eten.
- Het lukt niet altijd. Dan is het fijn als je de **eetgewoonten** van een cliënt goed kent. De **familie** kan hierover veel informatie geven.
- Als er nieuwe collega's komen is het belangrijk **specifieke voedingsgewoontes goed over te dragen**. Zoals dat die ene mevrouw die zoutloos eet haar eten graag mooi uitgeserveerd en herkenbaar op haar bord krijgt, en in kleine porties.
- Stagiaires leren we dat we sommige cliënten '**helpen**' met eten en niet 'voeren'.
- Zorg voor een **rustige, huislijke sfeer** onder etenstijd. Ga zelf altijd **zitten** als je helpt met eten, zorg dat je **ruim de tijd** neemt voor de maaltijd. Kletter niet te hard met de borden bij het dekken en opruimen. Eet zo veel mogelijk op **vaste tijden**.
- **Praat** altijd **met je cliënten** tijdens het eten. Ga niet met een collega tijdens het eten praten over je eigen zaken over de hoofden van de cliënten.

De vijf stappen van het stappenplan uit de richtlijn:

1. Probleem vaststellen: signaleren van structureel afweergedrag
2. Gegevens verzamelen: overleggen met anderen
3. Nader onderzoek: observeren en beschrijven van het gedrag
4. Plan van aanpak en interventies/ingrepen
5. Evaluatie: vaststellen van het effect van de interventies

Praktische tips

- **Ken je cliënten** en hun gewoontes goed. Het valt je dan meteen op als er een **verandering** is. Iemand valt plotseling af of eet veel minder. Op zo'n moment pak je de richtlijn en de hulplijst en ga je op onderzoek met je team.
- Door te werken met de richtlijn gingen we **beter kijken naar ons eigen handelen**. Soms nemen we onszelf als maatstaf en scheppen het eten voor bewoners flink op. Voor sommigen is dat te veel. Daar letten we nu beter op.
- We **klappen boterhammen niet meer dubbel**. Bewoners zien niet wat er op het brood zit en kunnen het dan **niet snappen**. We laten boterhammen open, zodat men een boterham met beleg beter kan herkennen. Hetzelfde geldt voor **eten prakken**: het eten is dan moeilijker als voedsel herkenbaar.
- **Neem jezelf eens als graadmeter**: zou ik dit zo willen of kunnen eten? Als je het eten van je cliënt door je eigen ogen bekijkt zie je soms ineens waarom een ander het eten niet wil, kan of snapt.

Doe mee en geef het door!

Welke handige tips heb jij voor je collega's?

Mail je tips aan tvv@y-publicaties.nl.

Wie weet komen jouw goeie ideeën volgende keer aan bod!

Zorg voor een rustige, huislijke sfeer onder etenstijd.